

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ

Azərbaycan Respublikasının Təhsil
Nazirliyinin
7-410 nömrəli 17.08 2021-ci il tarixli
əmri ilə təsdiq edilmişdir.

**ORTA İXTİSAS TƏHSİLİNİN
İXTİSAS ÜZRƏ**

TƏHSİL PROGRAMI

İxtisasın (programın) şifri və adı: 040518 – Ətraf mühitin mühafizəsi və bərpası

BAKİ – 2021

1. Ümumi müddəalar

- 1.1. Orta ixtisas təhsilinin 040518 – "Ətraf mühitin mühafizəsi və bərpası" ixtisası üzrə Təhsil Proqramı (bundan sonra ixtisas üzrə Təhsil Proqramı) "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa, Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarlarına, eləcə də "Azərbaycan Respublikasının ömürboyu təhsil üzrə Milli Kvalifikasiyalar Çərçivəsi (AzMKÇ)" sənədinə və "Orta ixtisas təhsili üzrə ixtisasların Təsnifatı"na uyğun hazırlanmışdır.
- 1.2. Təhsil Proqramının məqsədləri aşağıdakılardır:
- İxtisas üzrə məzunun kompetensiyalarını, ixtisasın çərçivəsini, fənlər üzrə tədris və öyrənmə metodlarını, qiymətləndirmə üsullarını, təlim nəticələrini, kadr hazırlığı aparmaq üçün infraqurstruktura və kadr potensialına olan tələbləri, tələbənin təcrübə keçmə, işə düzəlmə və təhsilini artırma imkanlarını müəyyənləşdirmək;
 - Tələbələri və işəgötürənləri məzunların əldə etdiyi bilik və bacarıqlar, eləcə də təlim nəticələri barədə məlumatlandırmaq;
 - Təhsil Proqramı üzrə kadr hazırlığının bu proqrama uyğunluğunun qiymətləndirilməsi zamanı bu prosesə cəlb olunan ekspertləri məlumatlandırmaq.
- 1.3. Təhsil Proqramı tabeliyindən, mülkiyyət növündən və təşkilati – hüquqi formasından asılı olmayaraq, Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən və həmin ixtisas üzrə subbakalavr hazırlığını həyata keçirən bütün orta təhsil müəssisələri üçün məcburidir.
- 1.4. Tələbənin (xüsusi təyinatlı orta ixtisas təhsili müəssisələrinin tələbələri istisna olmaqla) 5 (beş) günlük iş rejimində həftəlik auditoriya və auditoriyadankənar ümumi yükünün həcmi 45 saatdır (ümumi təhsil fənləri istisna olmaqla). Həftəlik auditoriya saatlarının həcmi ümumi həftəlik yükün 50%-dən çox olmamalıdır. İxtisasın xüsusiyyətindən asılı olaraq həftəlik yükün həcmi dəyişdirilə bilər.

2. Məzunun kompetensiyası

- 2.1 Təhsil Proqramının sonunda məzun AzMKÇ-nin 5-ci səviyyəsində nəzərdə tutulmuş deskriptorlarla yanaşı, aşağıdakı ümumi kompetensiyalara yiyələnmişdir:
- İxtisası üzrə Azərbaycan dilində şifahi və yazılı ünsiyyətə;
 - Ən azı bir xarici dildə şifahi və yazılı ünsiyyətə;
 - Azərbaycan dövlətçiliyinin tarixi, hüquqi, siyasi, idoloji əsasları və müasir dünyadakı yeri və roluna dair sistemli və hərtərəfli biliklərə;
 - İş yerində informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından səmərəli istifadə bacarığına;
 - Komandada iş, problemin həllinə ortaq yanaşma bacarığına;
 - Yeni şəraitə uyğunlaşmaq, təşəbbüs irəli sürmək və uğur qazanmaq bacarığına;
 - Məsələlərin həlli üçün əlavə məlumat resurslarını müəyyən etmək və seçə bilmək bacarığına;
 - Peşəkar məqsədlər üçün müvafiq məlumatı təhlil etmək, ümumiləşdirmək və tətbiq etmək bacarığına;
 - Peşəkar fəaliyyətini planlaşdırmaq və təşkil etmək, gələcək təhsilini və mövcud bacarıqlarını təkmilləşdirmək, vaxtı idarə etmək və tapşırıqları vaxtında tamamlamaq bacarığına;
 - Fəaliyyətində sosial və ekoloji məsuliyyətə, eləcə də etik yanaşmaya, həmçinin keyfiyyətə üstünlük vermək bacarığına;
 - Bilik və bacarıqlarını inkişaf etdirmək məqsədilə vəziyyəti və özünü yenidən qiymətləndirmək və özünütənqid bacarığına.
- 2.2. Təhsil proqramının sonunda məzun aşağıdakı peşə kompetensiyalarına yiyələnmişdir:
- Kollektivdə işləmək qabiliyyətinə malik olmalı .
 - İxtisasa uyğun yeni ideyalar irəli sürməyi bacarmalı.
 - Müstəqil işləmək, təşəbbüskartlıq və liderlik bacarığı olmalı.
 - İş təşkil etmək və planlaşdırmaq qabiliyyətinə malik olmalı.
 - Peşə fəaliyyəti sahəsində tətbiqi məsələlərin həlli zamanı riyazi metod və anlayışları bilməli.
 - Peşə fəaliyyəti sahəsində tətbiqi məsələləri həll etməyi bacarmalı.
 - Peşə fəaliyyəti sahəsində təbiətdə baş verən hadisələrin əsasını təşkil edən qanunları, fiziki nəzəriyyələrə yiyələnib ondan istifadə etmə bacarığına yiyələnmişdir.
 - Fizika və onun qanunlarını digər fənlərlə əlaqələndirməyi, əldə etdiyi bilikləri təcrübəyə tətbiq etməyi bacarmalı.
 - Peşə fəaliyyəti sahəsində kimya, onun inkişaf mərhələləri və cəmiyyətin inkişafında rolu, kimyanın əsas qanun və nəzəriyyələrini öyrənməklə onların tətbiqi qaydalarını bilməli.
 - Elektron kitabxanalardan məlumatı əldə etmək bacarığına malik olmalı.
 - Kompüterlə işləmək və ümumi təyinatlı proqram təminatından istifadə etmək bacarığına malik olmalı.

- Yaranan ekoloj vəziyyəti analiz etməyi, antropogen və təbii mənşəli biosfer hadisələrinin fiziki-kimyəvi anlayışlar əsasında izah etməyi bacarmalı.
- Təbiətdən səmərəli istifadənin prinsip və metodlarını bilməli.
- İlk və təkrar emal proseslərinin texnoloji sxemlərini bilməli.
- Təbii mühit üçün iqtisadi ziyan və risklərin miqdarının təyin edilməsi üzrə hesablamalar aparılmasını.
- Ekologiyanın informasiya- axtarış sistemlərini bilməli.
- Təbii ətraf mühitin çirklənməsini müşahidə edən funksional bölmələrin fəaliyyətini təşkil etməli.
- Çirklənmiş ərazilərin təmizlənməsi və reabilitasiyası üzrə fəaliyyəti və tədbirləri təşkil etməli.
- Müəssisə və təşkilatlarda texnoloji proseslər üçün giriş və çıxış axınlarına nəzarəti və monitorinqi təşkil etməyi bacarmalı.
- Müəssisə və təşkilatlarda aztullantılı və tullantısız texnologiyalardan istifadənin səmərəliliyini təmin etməli və ona nəzarət etməli.
- Bərk və maye tullantılarının emalı, utilizasiyası və basdırılması üzrə texnoloji prosesləri həyata keçirməyi bacarmalı.
- Ekoloji monitorinq məsələləri üzrə hüquqi və normativ- texniki sənədlərdən istifadə etməyi bacarmalı.
- Ətraf mühitin keyfiyyət normativlərinin hesablanması və əsaslandırılmasını bilməli.
- Hava, su və digər mühitlərin çirklənmə səviyyəsi üzərində müşahidələrin aparılması və təşkil metodlarını, monitorinqin əsas vasitələrini müəyyən etməyi bacarmalı.
- Ekoloji ekspertiza, ekoloji audit və ekoloji monitorinq üçün məlumatları toplamasını, emalını və sistemləşdirilməsini həyata keçirməyi bacarmalı.
- Təhlükəsizlik texnikası və mühafizə qaydalarına riayət etməyi bacarmalı.

3. Təhsil proqramının strukturu

3.1. Təhsil Proqramı "040518 - Ətraf mühitin mühafizəsi və bərpası" ixtisası 120 AKTS (2 il)¹ kreditindən ibarətdir. Kreditlər aşağıdakı şəkildə bölüşdürülür:

Fənlərin sayı	Fənnin adı	AKTS kredit
Ümumi fənlər		30
1	Azərbaycan tarixi <i>Bu fənn Azərbaycanın dövlətçilik ənənələrinin yaranması, formalaşması və inkişafını sistemli şəkildə, xronoloji ardıcılıqla öyrənir, Azərbaycan dövlətçiliyinin formalaşmasında siyasi, ideoloji, iqtisadi, mədəni amillərin rolunu təhlil və tədqiq edilir. Müasir dünyada Azərbaycan dövlətinin yeri və rolu sistemli təhlil edilir.</i>	5
2	Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə Azərbaycan dilində təqdimat etmək, nəqliyyət, akademik və işgüzar yazı bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</i>	4
3	Xarici dildə işgüzar və akademik kommunikasiya <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə xarici dillərdən birində ixtisası üzrə təqdimat etmək, nəqliyyət, akademik və işgüzar yazı, şifahi və yazılı bacarıqların aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</i>	15
Seçmə fənlər (Seçmə fənlər orta ixtisas təhsili müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilir. İxtisasın spesifikasiyasından asılı olaraq seçmə fənlər dəyişdirilə bilər.)		
4	Fəlsəfə	3
	Sosiologiya	
	Hüququn əsasları	
	Məntiq	
	Etika və estetikə	
	Multikulturalizmə giriş	
5	İnformasiya texnologiyaları (ixtisas üzrə)	3
	İnformasiyanın idarə edilməsi	
	Sahibkarlığın əsasları və biznesə giriş	
İxtisas fənləri		30

¹ Ümumi orta təhsil bazasından qəbul olanlar 1 il artıq, qiyabi təhsilə alma formasına qəbul olanlar isə 0,5 il artıq təhsil alırlar.

6.	Riyaziyyat <i>Bu fənn çərçivəsində xətti cəbrin əsaslarının, matrislər determinantların, xətti tənliklər sisteminin, iki tərtibli əyriyənin, fəzədə düz xətt və müstəvilərin, diferensial tənliklər və onların növlərinin, kombinatorikanın əsaslarının öyrənilməsinə xüsusi diqqət yetirilməlidir.</i>	6
7.	Fizika <i>Bu fənn çərçivəsində təbiətdə baş verən hadisələrin əsasını təşkil edən qanunları, fiziki nəzəriyyəyə yiyələnib ondan istifadə edərək, təbiət hadisələrini həm kəmiyyət həm də keyfiyyətə izah etməyi, mövzuları məntiqi didaktik təhlil etməyi hər mövzuya aid məsələlərin həlli yollarını tapmağı öyrənilib, bilməlidir.</i> <i>Fizika və onun qanunlarını digər fənlərlə əlaqələndirməyi, əldə etdiyi bilikləri təcrübəyə tətbiq etməyi bacarmalıdır.</i>	4
8.	Ümumi kimya <i>Kimya fənni, onun inkişaf mərhələləri və cəmiyyətin inkişafında rolu, kimyanın əsas qanunları və nəzəriyyələri, atom-molekul nəzəriyyəsi və müasir dövrü sistem, atomun quruluşu, kvant ədədləri, kimyəvi əlaqənin növləri. Koordinasiya birləşmələri, maddələrin aqreqat halı. Kimyəvi kinetika kataliz. Məhlullar, termodinamik hesablamalar, elektroliz, qalvanik elementlərdə gedən prosesləri bilməlidir.</i> <i>Kimyanın əsas qanun və nəzəriyyələrini öyrənməklə onların tətbiqi qaydaları ilə tanışlıq. Kimyadan nəzəri məsələlərin həlli. Kimyəvi reaksiyaların sürəti, onun getmə mexanizmi, müxtəlif amillərin reaksiya sürətinə təsirini araşdırmağı bacarmalıdır.</i>	4
9.	Ümumi ekologiya <i>Bu fənn çərçivəsində ekologiya elminin müasir texnologiya dünyasında əhəmiyyətini, ətraf mühitin kimyəvi çirkləndiriciləri və çirklənmə mənbələrini, ətraf mühitin çirklənməsinin qarşısının alınma üsullarını bilməlidir.</i> <i>Ətraf mühitdə kimyəvi çirkləndiriciləri ayırd etməyi, ətraf mühiti çirkləndiricilərdən qorumağı, sənayedə işləri ekoloji çirklənməni minimuma endirməklə istiqamətləndirməyi bacarmalıdır.</i>	4
10.	Ekoloji monitorinq <i>Bu fənn çərçivəsində tələbələrə təbiətdə bitkilərin və heyvanların biomüxtəlifliyinin monitorinqinin xüsusiyyətlərini, ekoanalitik nəzarətin üsul və metodlarını müəyyən etmək bacarıqlarının aşılmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.</i>	6
11	Ətraf mühitin mühafizəsi və bərpası <i>Bu fənn çərçivəsində təbiətin dialektik vahdətini, biosferin ekologiyasının əsaslarını, təbii mühitin tərkib hissələrini və xüsusiyyətlərini, planetimizin təbii sərvətlərini və ətraf mühitin mühafizəsi üzrə planetar və regional miqyasda təzahür edən problemləri tələbələrə, aşılmasına xüsusi diqqət yetirilir və öyrədilir.</i>	6
Orta ixtisas təhsili müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilən fənlər² <i>Burada olan fənlər hər bir orta ixtisas təhsili müəssisəsi tərəfindən fərdi qaydada müəyyən edilir və həmin ixtisasın tədris planında əksini tapır.</i>		30
Təcrübə		30
İstehsalat təcrübəsi <i>Təcrübənin növü istehsalat xarakterlidir. Keçirilmə üsulu stasionar və səfərə getmə ola bilər. Təcrübənin tipi peşəkar bacarıq və peşəkar fəaliyyət təcrübəsi əldə etməkdir.</i> <i>Təcrübənin məqsədi: təhsil alanın nəzəri hazırlığının möhkəmləndirilməsi və dərinləşdirilməsi, müstəqil peşəkar istehsalat fəaliyyətində praktiki bacarıq, sənəddə və təcrübənin əldə edilməsi.</i> <i>Təcrübənin vəzifələri: müəssisənin istehsalat fəaliyyətini təhlil etmək bacarığı, müəssisənin real fəaliyyətinin öyrənilməsinə əsaslanaraq peşə fənlərinin öyrənilməsində tələbələr tərəfindən əldə olunan nəzəri biliklərin dərinləşdirilməsi və möhkəmləndirilməsi və təhlili bacarıqlarının əldə edilməsi, avadanlıqlar və onların texnoloji imkanları ilə tanışlıq, istehsalın avtomatlaşdırma hazırlığı vasitələri ilə tanışlıq, istehsalın konstruktor- texnoloji təminatının layihələndirilmiş proseslərin, qurğularının sistem və vasitələrinin iş prinsiplərinin təsvirinin tərtib edilməsi, mövcud standartlar, metodiki və normativ sənədlərin qaydaları, texniki sənədlər əsasında işləmələr, eləcə də yerinə yetirilmiş layihələrin reallaşdırılması üçün təklif və tədbirlərin işlənilib hazırlanması.</i> <i>Təcrübənin qısa xülasəsi: peşə fəaliyyətinin əsaslarını öyrənmək, peşə fəaliyyətinin məzmunu, metodu və təşkilinin öyrənilməsi. Təcrübə yerində işçi peşələrinin xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi. Peşəkar məzmunlu</i>		30

² Bu fənlər professor-müəllim heyətinin təcrübəsi, tədqiqat infrastrukturunu, yerli və beynəlxalq iş imkanları nəzərə alınaraq orta ixtisas təhsili müəssisəsi tərəfindən təklif edilir. Orta ixtisas təhsili müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilən fənlər tələbələr üçün seçmə xarakteri daşımalı, eləcə də tələbələrin xarici mübadilə proqramlarında iştirakına şərait yaratmalıdır.

istehsal tapşırıqlarının yerinə yetirilməsi, kollektivdə iş təcrübəsi və ünsiyyət bacarıqlarını qazanmaq, peşəkar iş bacarıqlarını mənimsəmək.

3.2. Orta ixtisas təhsil müəssisələrinə hər hansı ixtisas üzrə ümumi orta təhsil bazasından tələbə qəbulu olduğu halda, ixtisasın təhsil proqramında aşağıdakı ümumtəhsil fənlər bölümü nəzərdə tutulmalıdır.

Tədris Azərbaycan dilində aparılan qruplar üçün		
Fənn bölümünün kodu	Fənlərin adı	Saat miqdarı (heftəlik)
ÜF-B01	Azərbaycan dili	3
ÜF-B02	Ədəbiyyat	2
ÜF-B03	Xarici dil	4
ÜF-B04	İkinci xarici dil	2
ÜF-B05	Azərbaycan tarixi	2
ÜF-B06	Ümumi tarix	1
ÜF-B07	Riyaziyyat	5
ÜF-B08	İnformatika	2
ÜF-B09	Fizika	2
ÜF-B10	Kimya	2
ÜF-B11	Biologiya	2
ÜF-B12	Coğrafiya	2
ÜF-B13	Gənclərin çağırışa qədərki hazırlığı	2
ÜF-B14	Fiziki tərbiyə	2
Cəmi:		33
ÜB-B15	Dərsdən kənar məşğələlər	2
Yekun:		35

Tədris rus dilində aparılan qruplar üçün		
Fənn bölümünün kodu	Fənlərin adı	Saat miqdarı (heftəlik)
ÜF-B01	Rus dili	3
ÜF-B02	Ədəbiyyat	2
ÜF-B03	Azərbaycan dili- dövlət dili kimi	2
ÜF-B04	Xarici dil	4
ÜF-B05	Azərbaycan tarixi	2
ÜF-B06	Ümumi tarix	1
ÜF-B07	Riyaziyyat	5
ÜF-B08	İnformatika	2
ÜF-B09	Fizika	2
ÜF-B10	Kimya	2
ÜF-B11	Biologiya	2
ÜF-B12	Coğrafiya	2
ÜF-B13	Gənclərin çağırışa qədərki hazırlığı	2
ÜF-B14	Fiziki tərbiyə	2
Cəmi:		33
ÜB-B15	Dərsdən kənar məşğələlər	2
Yekun:		35

Qeydlər:

- Ümumtəhsil fənləri tədris olunduğu halda, həmin fənlərə kreditlər ayrılır.

- Hər iki bölmə üzrə fənlərin tədrisinə ayrılan həftəlik saatların miqdarı ixtisasdan asılı olaraq (saatların cəmi dəyişmədən) dəyişdirilə bilər.
 - Dərsləndirən məşğələ saatlarının miqdarı həftəlik saatların maksimal miqdarının 20 faizindən çox ola bilməz.
 - Zəruri hallarda dərsləndirən məşğələ saatlarından fənnin (fənlərin) tədrisinə ayrılabilir.
- 3.3. Orta ixtisas təhsili müəssisəsinə hər hansı ixtisas üzrə ümumi orta təhsil bazasından tələbə qəbulu olduğu halda, birinci tədris ilində təhsil aşağıdakı istiqamətlər üzrə təşkil olunur:
- Mövcud qanunvericiliyə uyğun olaraq, meyil və maraqları, potensial imkanları nəzərə alınmaqla tələbələr üçün müxtəlif təmayül üzrə;
 - Təmayülləşmə tətbiq olunmayan istiqamətlər üzrə.
- 3.4. Təmayülləşmə tətbiq olunan istiqamətlər üzrə fənlər və onlara ayrılan saatların miqdarı tam orta təhsil səviyyəsi üzrə Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilən müvafiq tədris planlarına (X və ya XI siniflərdən birinin fənn və saatlarına) uyğun olaraq müəyyən edilir.

4. Tədris və öyrənmə

- 4.1 Tədris və öyrənmə mühiti elə təşkil olunmalıdır ki, tələbələr təhsil proqramının ikinci bəndində nəzərdə tutulan təlim nəticələrini əldə edə bilsinlər.
- 4.2 Tədris və öyrənmə metodları müvafiq sənədlərdə (məsələn, müəllimin sillabusunda və s.) təsvir edilməli və ictimaiyyətə (məsələn, kollecin veb sahifəsində, proqramın broşurlarında və s.) açıq olmalıdır.
- 4.3. Tədris və öyrənmə metodları innovativ təhsil təcrübələri nəzərə alınaraq davamlı şəkildə nəzərdən keçirilməli və təkmilləşdirilməlidir. Tədris və öyrənmə metodlarının müntəzəm şəkildə təkmilləşdirilməsi kollecin keyfiyyət təminatı sisteminin bir hissəsi olmalıdır.
- 4.4. Təlim prosesində fərqli tədris metodlarından istifadə edilməlidir. Bu metodlar tələbəyönümlü yanaşmanı və tələbələrin təlim prosesində fəal rol oynamasını təşviq etməlidir. İstifadə edilə biləcək tədris və öyrənmə metodlarına aşağıdakıları nümunə olaraq göstərmək olar:
- təqdimatlar;
 - müzakirələr;
 - debatlar;
 - müstəqil iş/araşdırma;
 - layihələr;
 - sahə işləri;
 - rollu oyunlar;
 - hesabatlar; ekspert metodu;
 - simulyasiyalar və s.

Bu metodlar aşağıdakı formalarda həyata keçirilə bilər:

- mühazirə (o cümlədə audio və video) və seminarlar (o cümlədən distant);
- praktik məşğələlər;
- laborator məşğələlər və s.

Qeyd: sadalanan metodlar və formalar ixtisasın spesifikasiyasından asılı olaraq seçilə və (və ya) dəyişdirilə bilər.

- 4.5. Təhsildə nəzəriyyə və praktiki təlim arasında tarazlıq gözlənilməlidir. Əsas diqqət əmək bazarının dəyişən ehtiyaclarına uyğun olaraq praktiki bacarıqların gücləndirilməsinə yetirilməlidir.
- 4.6. Təhsil proqramı tələbələrin müstəqilliyini dəstəkləməli və ömürboyu təlim konsepsiyasını inkişaf etdirməlidir. Təhsil prosesinin sonunda tələbə hər hansı istiqamətdə müstəqil işləyə bilməli və təhsilini ömürboyu davam etdirməyi bacarmalıdır.

5. Qiymətləndirmə

- 5.1. Qiymətləndirmə elə təşkil olunmalıdır ki, tələbələrin gözlənilən təlim nəticələrini əldə etmələri səmərəli şəkildə ölçülə bilsin. Bu, əldə olunan irəliləyişi monitorinq etməyə, təhsil proqramlarının nəticələrinə hər hansı dərəcədə nail olduğunu qiymətləndirməyə, eləcə də tələbələrlə fikir mübadiləsinə şərait yaratmağa və təhsil proqramlarının təkmilləşdirilməsi üçün ilkin şərtlərin formalaşdırılmasına yardım etməlidir (Əlavə 1.3).
- 5.2. Qiymətləndirmə üsulları müvafiq sənədlərdə (məsələn, fənn proqramında, sillabusda və s.) təsvir edilməli və hamı üçün açıq olmalıdır (məsələn, təhsil müəssisəsinin veb sahifəsində, proqramın broşurlarında və s.).

- 5.3. Qiymətləndirmə üsulları innovativ tədris təcrübələri nəzərə alınaraq davamlı şəkildə nəzərdən keçirilməli və təkmilləşdirilməlidir. Qiymətləndirmə üsullarının müntəzəm şəkildə yenilənməsi orta ixtisas təhsili müəssisəsinin keyfiyyət təminatı sisteminin bir hissəsi olmalıdır.
- 5.4. Tədris prosesində fərqli qiymətləndirmə üsullarından istifadə edilməlidir. Bu üsullar tələbəyönümlü yanaşmanı və tələbələrə təlim prosesində fəal rol oynamasını təşviq etməlidir. İstifadə ediləcək qiymətləndirmə üsullarına nümunələr:
- yazılı tapşırıqlar;
 - bilik və bacarıqlara dair testlər, kompyuter əsaslı testlər;
 - şifahi təqdimatlar;
 - sorğular;
 - açıq müzakirələr;
 - praktika hesabatları, sahə işləri hesabatları;
 - praktikada, laboratoriyada müşahidələrə əsasən bacarıqların qiymətləndirilməsi;
 - layihə işlərinə dair hesabatlar;
 - portfolionun qiymətləndirilməsi;
 - frontal sorğu
 - qrup şəklində və özünü qiymətləndirmə və s.

Qeyd: sadalanan üsullar fənin spesifikasiyasından asılı olaraq seçilə və (və ya) dəyişdirilə bilər.

- 5.5. Təlim nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsində istifadə olunan üsullar aydın müəyyənləşdirilmiş meyarlara əsaslanmalıdır və təhsil müddətində tələbənin əldə etdiyi bilik, bacarıq və qabiliyyət səviyyəsini düzgün və etibarlı şəkildə müəyyən etməyə imkan verməlidir. Təlim nəticələrinin qiymətləndirilməsi zamanı müəəlimlər şəffaflıq, qərəzsizlik, qarşılıqlı hörmət və humanistlik prinsiplərini rəhbər tutmalıdırlar.
- 5.6. Tələbələrə müəllimlərlə/qiymətləndiricilərlə təhsillərinin bütün aspektlərini, o cümlədən qiymətləndirmə prosesini müzakirə etmək imkanı verilməlidir. Orta ixtisas təhsili müəssisəsi müvafiq qaydalara uyğun olaraq qiymətləndirmə prosesi, yaxud qiymətlə bağlı apelyasiya prosedurlarını müəyyən etməlidir.
- 5.7. Akademik etika təhsil prosesində önəmli yer tutur. Tələbələrə akademik dürüstlüyə riayət etmək, plagiat problemini anlamaq önəmlidir. Onlar intellektual əməyin əqli mülkiyyət hüquqları barəsində məlumatlandırılmalıdırlar.
- 5.8. Orta ixtisas təhsili müəssisəsinə ümumi orta təhsil bazasından tələbə qəbulu olduğu halda, qiymətləndirmə orta ixtisas təhsili müəssisəsinin müəyyən etdiyi qaydalara uyğun olaraq həyata keçirilir.

6. Proqramın və hər bir fənin təlim nəticələri

- 6.1. Hər bir fənin təlim nəticələrinin müəyyənləşdirilməsi və hər bir fənin sillabusunun hazırlanması orta ixtisas təhsili müəssisəsinin/ akademik heyətin səlahiyyətindədir. Təhsil proqramının təlim nəticələri isə bu Proqramla müəyyən olunur. Orta ixtisas təhsili müəssisəsi təhsil proqramının təlim nəticələrinə əlavələr edə bilər.
- 6.2. Təlim nəticələri müvafiq olaraq bu proqramı hazırlayan işçi qrupu və hər bir orta ixtisas təhsili müəssisəsi tərəfindən Əlavə 1.1-dəki formaya uyğun olaraq müəyyənləşdirilir. Təlim nəticələri matrisində (Əlavə 1.2) fənlərlə təlim nəticələri arasındakı əlaqə əks olunmalıdır.
- 6.3. Təhsil Proqramının cəmiyyətin və əmək bazarının dəyişən ehtiyaclarına cavab verən nəzəri və praktiki məzmunu təmin etməsi məqsədilə fənlərin sillabusları hər semestr yenilənməlidir.

7. İnfrastruktur və kadr potensialı

- 7.1. Təhsil Proqramının tədris, öyrənmə və qiymətləndirmə prosesi orta ixtisas təhsili müəssisəsinin aşağıdakı infrastrukturda malik olmasını zəruri edir. Orta ixtisas təhsil müəssisəsinin 040518 "Ətraf mühitin mühafizəsi və bərpası" ixtisasının təhsil proqramına müvafiq hazırlanmış tədris planında nəzərdə tutulan fənlər üzrə dərslərin aparılması, təcrübələrin keçirilməsi üçün müvafiq avadanlıqlar və İKT-lə təchiz olunmuş kabinet və laboratoriyalar, kompyuter sinifləri, emalatxanalar və sair ilə təmin olunmuş maddi texniki bazası olmalıdır. Təhsil alanların orta ixtisas təhsil müəssisəsinin lokal şəbəkəsinə, internetə, məlumat bazalarına, elektron kitabxanalarına, axtarış sistemlərinə çıxışı təmin edilməlidir.
- 7.2. Orta ixtisas təhsili müəssisələrinin professor-müəllim heyəti ən az bakalavr dərəcəsinə malik olur. Digər dövlət, yaxud özəl müəssisələrdən və/və ya digər müvafiq təşkilatlardan gələn peşəkarlar da tədrisə cəlb oluna bilərlər.

8. Təcrübə

- 8.1. Təcrübə tələbənin nəzəri biliklərinin praktikada tətbiqi, eləcə də peşə bacarıqlarının gücləndirilməsi baxımından vacibdir.
- 8.2. Təcrübə özəl şirkətdə, dövlət müəssisəsində, kollec, universitet, beynəlxalq təşkilat və şirkətlərdə və s. təşkil oluna bilər.
- 8.3. Təcrübədən əvvəl orta ixtisas təhsili müəssisəsi və təcrübə təşkil olunacaq şirkət/ müəssisə/ laboratoriya ilə müqavilə imzalamalıdır. Eyni zamanda, tələbənin fərdi müraciəti əsasında onun ixtisasına uyğun digər şirkət/ müəssisə/ laboratoriyada, o cümlədən xaricdə təcrübə keçməsinə icazə verilir. Müqavilədə şərtlər, tələbələrin hüquq və öhdəlikləri və digər zəruri təfərrüatlar əks olunur.
- 8.4. Təcrübənin qiymətləndirilməsi: Tədris planında nəzərdə tutulmuş təcrübənin qiymətləndirilməsi tələbənin təcrübəyə davamiyyətinə və hesabatın hazırlanmasına uyğun olaraq, müvafiq qaydada orta ixtisas təhsili müəssisəsinin rəhbəri tərəfindən yaradılmış komissiya qarşısından müdafiəsinə görə verilir.

9. Məşğulluq və ömürboyu təhsil

- 9.1. 040518 "Ətraf mühitin mühafizəsi və bərpası" ixtisasını bitirən məzun təbiəti mühafizə müəssisələrində, sənaye təşkilatlarında, kimya laboratoriyalarında, qoruqlarda uyğun vəzifələrdə kiçik mütəxəssis kimi işləyə bilər.
- 9.2. Orta ixtisas təhsili müəssisəsi Təhsil Proqramının məzunlarının məşğulluğuna dair müntəzəm sorğular keçirilməli, eləcə də vakant iş yerlərinə və məzunların işlə təmin olunma göstəricilərinə dair məlumatları öz veb sahifəsində yerləşdirməlidir.
- 9.3. Subbakalavr proqramının məzunları təhsillərini bakalavriat davam etdirə bilərlər. İxtisas uyğunluğu Təhsil Nazirliyi tərəfindən təsdiq edilmiş "Müvafiq ixtisaslar üzrə subbalavr dərəcəsinə almış şəxslərin ali təhsil müəssisələrində bakalavriat səviyyəsinə (əsas (baza ali) tibbtəhsilinə) qəbulu ilə bağlı ixtisas eşçimi cədvəli"nə müvafiq aparılıq.
- 9.4. Təhsil müddətində əldə olunan bilik, bacarıq və yanaşmalar məzunların müstəqil şəkildə ömürboyu təhsil almaları üçün ilkin şərtlərdəndir.

Razılaşdırılmışdır:

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin
aparat rəhbərinin müavini

Yaqub Piriye

28.07 2021-ci il

Texniki və Texnoloji ixtisaslar qrupu üzrə Dövlət Təhsil
Programlarını hazırlayan işçi qrupun sədri, prof.

Nizami Yusubov

2021-ci il

Təhsil Proqramı və fənlər üzrə təlim nəticələri

Orta ixtisas təhsili müəssisəsi Təhsil Proqramı və hər fənn üzrə gözlənilən təlimnəticələrini müəyyən etməlidir. Aşağıdakı cədvəllərdə ən azı 6 təlim nəticəsi sadalanmalıdır (Təhsil Proqramı və hər fənn üzrə ayrılıqda)

Təhsil Proqramının təlim nəticələri (PTN)	
PTN 1	
PTN 2	
PTN 3	
PTN 4	
PTN 5	
PTN 6	

Fənnin təlim nəticələri (FTN)	
FTN 1	
FTN 2	
FTN 3	
FTN 4	
FTN 5	
FTN 6	

Fənlərin və Təhsil Proqramının təlim nəticələrinin matrisi

Orta ixtisas təhsili müəssisəsi aşağıdakı cədvəldən istifadə edərək ixtisasın Təhsil Proqramının ikinci bəndində nəzərdə tutulan təlim nəticələrinin əldə olunmasına necə dəstək verdiyini müəyyən etməlidir.

Blokun adı	Fənlərin adı	Proqramın təlim nəticələri					
		PTN1	PTN2	PTN3	PTN4	PTN5	PTN6
Humanitar fənlər	Azərbaycan dilində işgüzar və akademik kommunikasiya	X					
	Azərbaycan tarixi						
	Xarici dildə işgüzar və akademik kommunikasiya	X					

**Fənnin təlim nəticələrinə nail olmaq məqsədilə istifadə olunan
təlim və öyrənmə metodları və qiymətləndirmə üsulları**

Fənni tədris edən müəllim fənn üzrə təlim nəticələrinin (bir fənn üzrə ən çoxu 4-5 sayda təlim nəticəsi) və hər təlim nəticəsi üzrə təlim və öyrənmə metodlarını, eləcə də qiymətləndirmə üsullarını müəyyən etməlidir. *Bunun üçün aşağıdakı cədvəldən istifadə edilməlidir.*

Fənnin adı	Təlim nəticələri	Hər bir təlim nəticəsi üçün istifadə olunan təlim və öyrənmə metodları	Hər bir təlim nəticəsi üçün istifadə olunan qiymətləndirmə üsulları